

Saaristomeren HELCOM hot spotin arviointi

Englanninkielinen raportti: Assessment of HELCOM Hot Spot No. 10 Agricultural runoff to the Archipelago Sea with the view to delete the Hot Spot by 2027
Valtioneuvoston julkaisuja 2025:81

Maria Laamanen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö
28.8.2025 Itämeripäivä, Forum Marinum, Turku

Taustaa

- Hallitusohjelma asettaa tavoitteeksi Saaristomeren ravinnekuormituksen vähentämisen ja ravinnekierrätyksen edistämisen
- Saaristomeri-ohjelman (2021-) tavoitteena on saada Suomen viimeinen HELCOM hot spot, joka koskee Saaristomeren valuma-alueen maatalouden kuormitusta, pois listalta viimeistään 2027.
- Ensimmäinen hot spotin tilannearvio tehtiin vuonna 2022. Sen perusteella laadittiin Saaristomeren maatalouden vesiensuojelun tiekartta ja käynnistettiin sen toteutus.
- YM, VARELY, LUKE, SYKE ja MMM –yhteistyössä on nyt tehty tarkempi englanninkielinen analyysi.
- Raporttia päivitetään vuosittain ja poistokriteerien täyttyttyä se tulee toimimaan hot spotin poistohakemuksen perusteluna.

HELCOM Hot Spot 10: Maatalouden kuormitus Saaristomeren valuma-alueelta

- Hot spot on viimeinen Suomen alun alkaen kymmenestä hot spotista.
- HELCOM käynnisti hot spot –ohjelman 1992 nimeämällä 162:lla hot spotia. Suurin osa kohdistui teollisuuden päästöihin.
- Alkuperäisistä hotspoteista 122 (75%) on kunnostettu ja 40 (25%) hot spotia on Itämerellä vielä aktiivisia.

HELCOMin antamat maatalouden hot spotin poiston edellytykset ja kriteerit

- Maatalouden hotspot tai osa-alue voidaan harkita poistettavan, kun **alue on määritelty** perustuen hallinto-, valuma-alue- tai merialuerajoihin, pitkän ajan **ympäristötavoitteet** on määritetty, ja se **täyttää seuraavat kriteerit**
 - **Hajakuormituksen hallintasuunnitelma** (management plan) on tehty, sisältäen riittävän **seurantaohjelman**
 - **Riittävää rahoitusta** on osoitettu pitkäjänteiselle ja kehittyville/lisääntyville maatilojen toimille, ml. paremmat maatalouden käytännöt, investoinnit lannan ja lietteen hallintaan ja suojakaistojen perustaminen.
 - **Hallintasuunnitelma johtaa**, vaiheittaisten toimenpiteiden kautta **kaikkien relevanttien HELCOM-sopimuksen liitteen 3 ehtojen täyttymiseen (liite sisältää 16 maatalouteen liittyvää kriteeriä tai säädöstä)**.
 - Valuma-alueella olevat maatilat, joiden eläintiheys on yli 1,5 per/ha tai suuret eläintilat, joissa on yli 250 eläintä ovat osoittaneet, **että lannoitteet ja lanta on asianmukaisesti varastoitu ja levitetty sopivalle alueelle** kansallisten ja alueellisten ohjeiden mukaisesti
 - Jos toiminta sijoittuu **herkälle alueelle (nitraattiherkät alueet)** ja vaatii erityisiä toimenpiteitä kansallisen harkinnan mukaan, hallintasuunnitelman tulee sisältää toimia, jotka täyttävät nämä vaatimukset
- Merialueen hyvä tila ei ole vaatimus poistolle

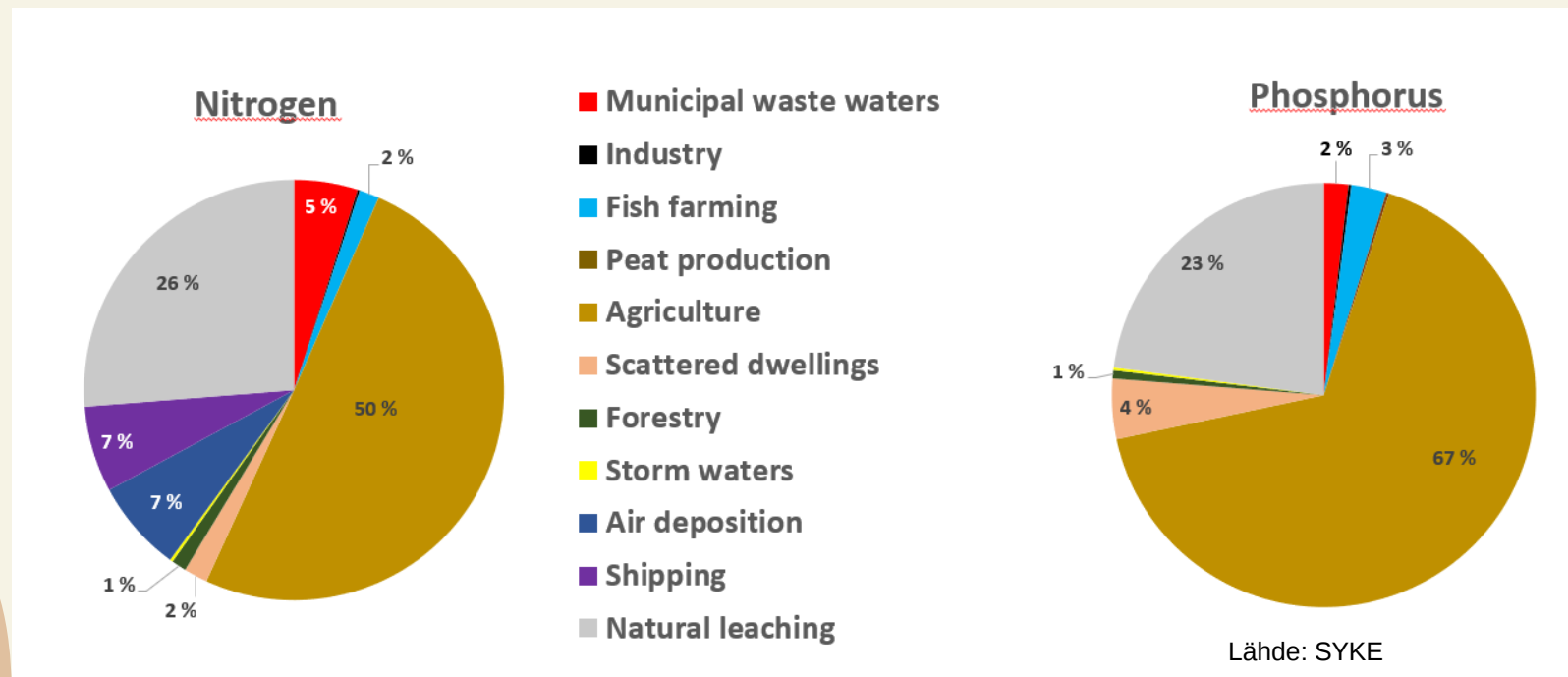

Muiden maiden poistoesimerkkejä

Hot spot	Vuosi	Poistohakemuksen perustelut
Viro	2002	Siirtymä neuvostotaloudesta markkinatalouteen, maatalouden rakennemuutos ja maataloustuotannon lasku. Maatalouden typpikuormitus laski vuosina 1988-1995 -58% ja fosforikuormitus -31%.
Latvia - Gulf of Riga (Agriculture and Livestock farming) hot spot	2002	Siirtymä neuvostotaloudesta markkinatalouteen, rakennemuutos ja maataloustuotannon lasku. Typen kuormituksessa on selkeä laskeva suunta ja myös fosforikuormitus on laskenut. Riianlahden revevöitymistilanne on parantunut.
Tanska - Hot spots 122, 124 and 129	2008	Typen ylijäämää (ts. N-import minus N-export for the agricultural system) oli onnistuttu merkittävästi vähentämään, typpitehokkuus (ts. N-export per N-input) oli noussut 27%:stä 38%:en. Typpikuormituksen arvioitiin vähentyneen -48%. Seuranta osoitti typpipitoisuuksien laskeneen juurivyöhykkeestä, joissa ja rannikkovesissä.
Ruotsi - Agricultural hot spots Nos. 125, 128 and 132	2012	65:en virtavesialueen otoksessa virtaamanormalisoitu ravinnekuormitus oli tilastollisesti merkitsevässä laskusuunnassa typellä -20-30% per vuosikymmen ja fosforilla selvä lasku per 20 vuotta. Tärkein peruste poistohakemukselle oli ravinnekuormituksen lasku toimenpiteiden ansiosta.

Hot spot:n taustatietoja (1/3): Valuma-alueen maatalous on suurin kuormittaja

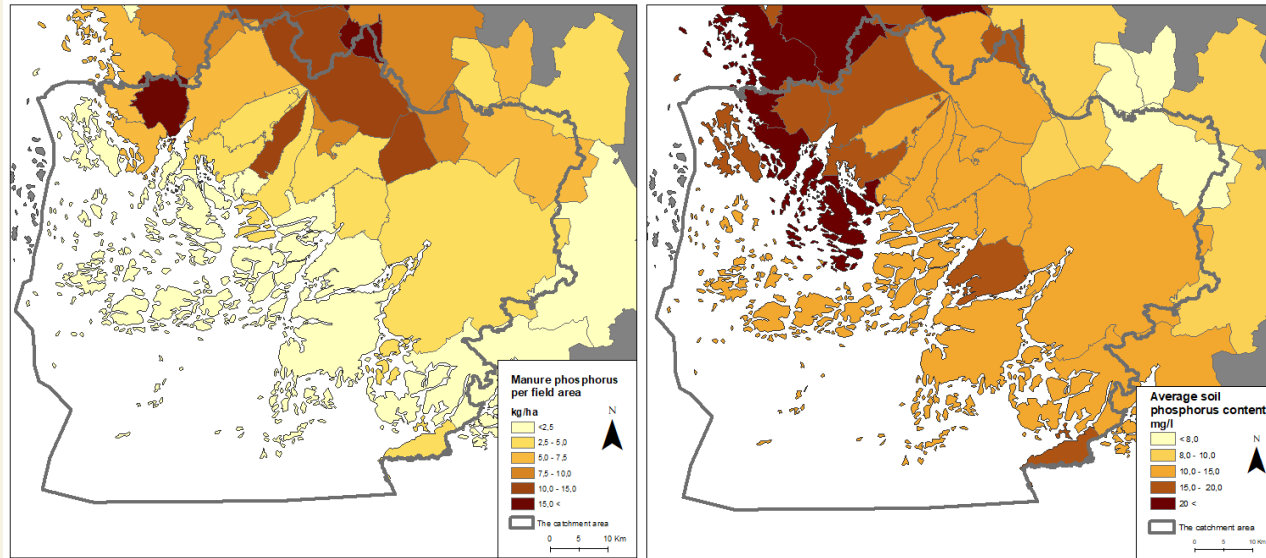

Typpi- ja fosforikuormitus eri lähteistä, mukana luonnon taustahuuhtouma (SYKE).

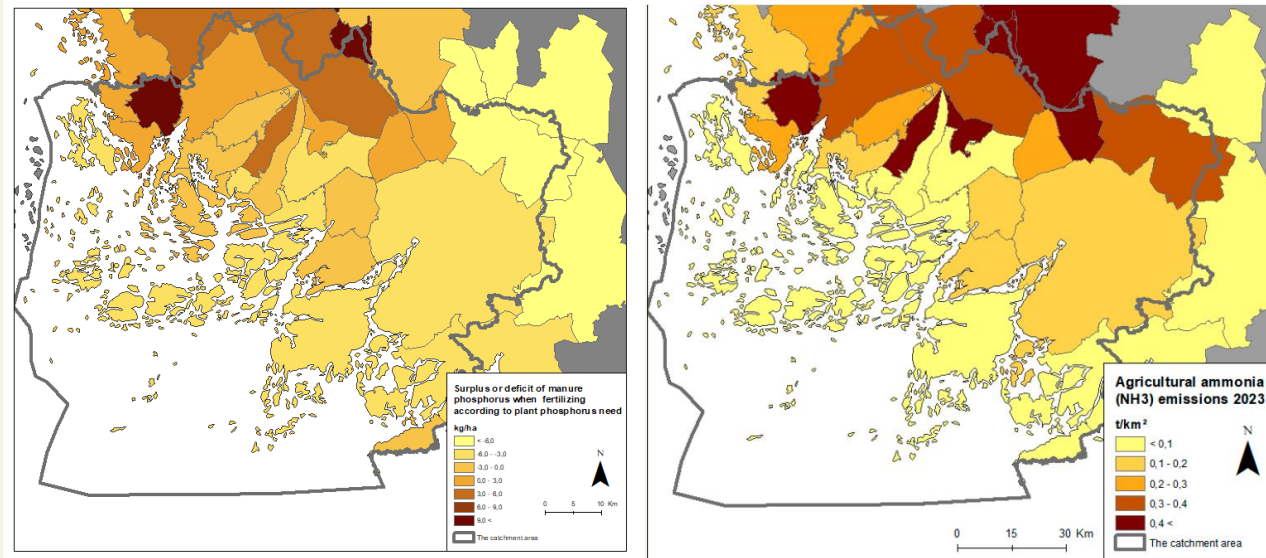
Hot spot:n taustatietoja (2/3): Maatalouden ”ravinnejalanjälki” on näkyvä erityisesti valuma-alueen pohjois- ja länsiosissa

Kuva. Lantafosforin määrä (kg/ha). Keskimäärä Suomessa 2023 oli 6,7 kg/ha. Lähde: Lemola, &al. 2023. Fosforin kierrätyksen tarve ja potentiaali kasvintuotannossa: Synteesiraportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 10/2023.

Kuva. Maaperän fosforimäärä (mg/l). Keskimäärä Suomessa 2023 oli 11 mg/l. Lähde: Lemola, &al. 2023. Fosforin kierrätyksen tarve ja potentiaali kasvintuotannossa : Synteesiraportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 10/2023.

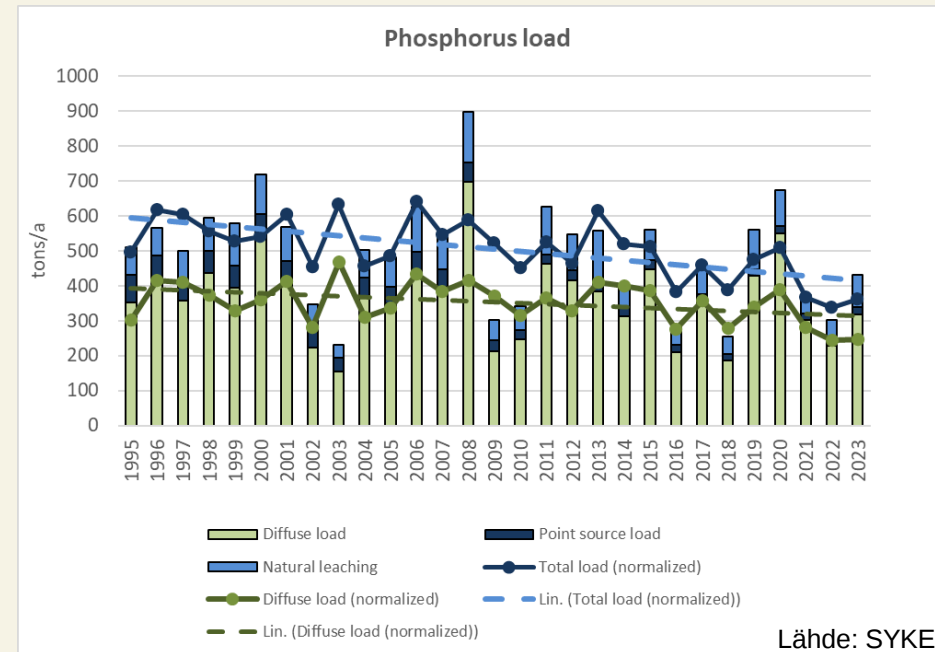
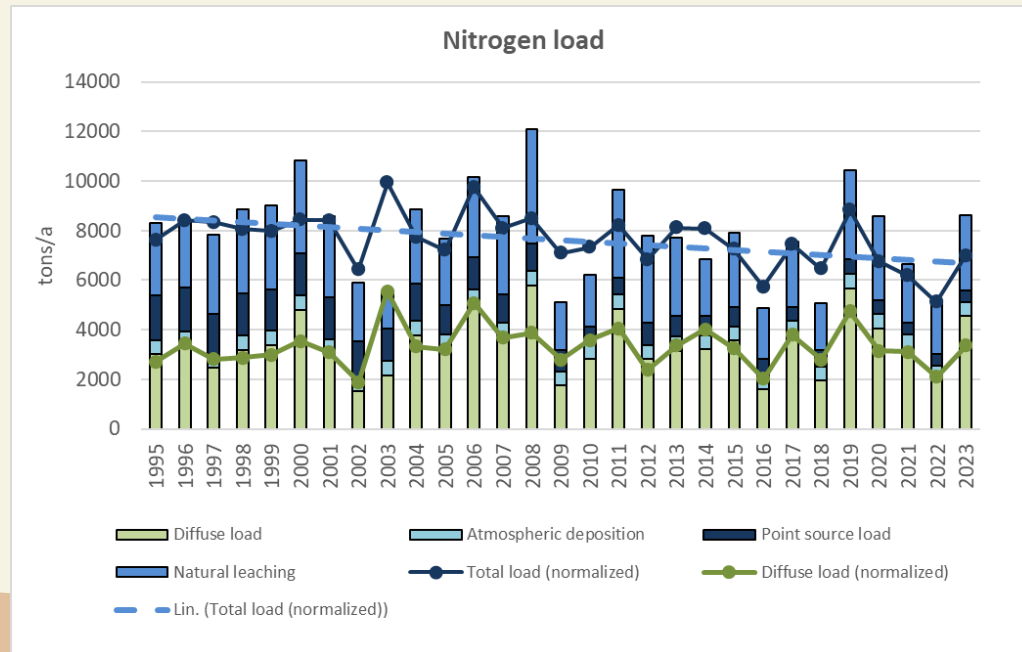
Kuva. Lantafosforin yli- ja alijäämä kasvien tarpeen mukaiseen lannoitukseen verraten (kg/ha). Keskimäärä Suomessa 2023 oli 3,6 kg/ha. Lähde: Lemola, &al. 2023. Fosforin kierrätyksen tarve ja potentiaali kasvintuotannossa : Synteesiraportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 10/2023.

Kuva. Ammoniakkipäästöt maataloudesta kunnittain vuonna 2020 (t/km3). Lähde: SYKE

Hot spot:n taustatietoja (3/3): Fosforin ja typen kokonais- ja hajakuormitus Saaristomereen 1995-2023

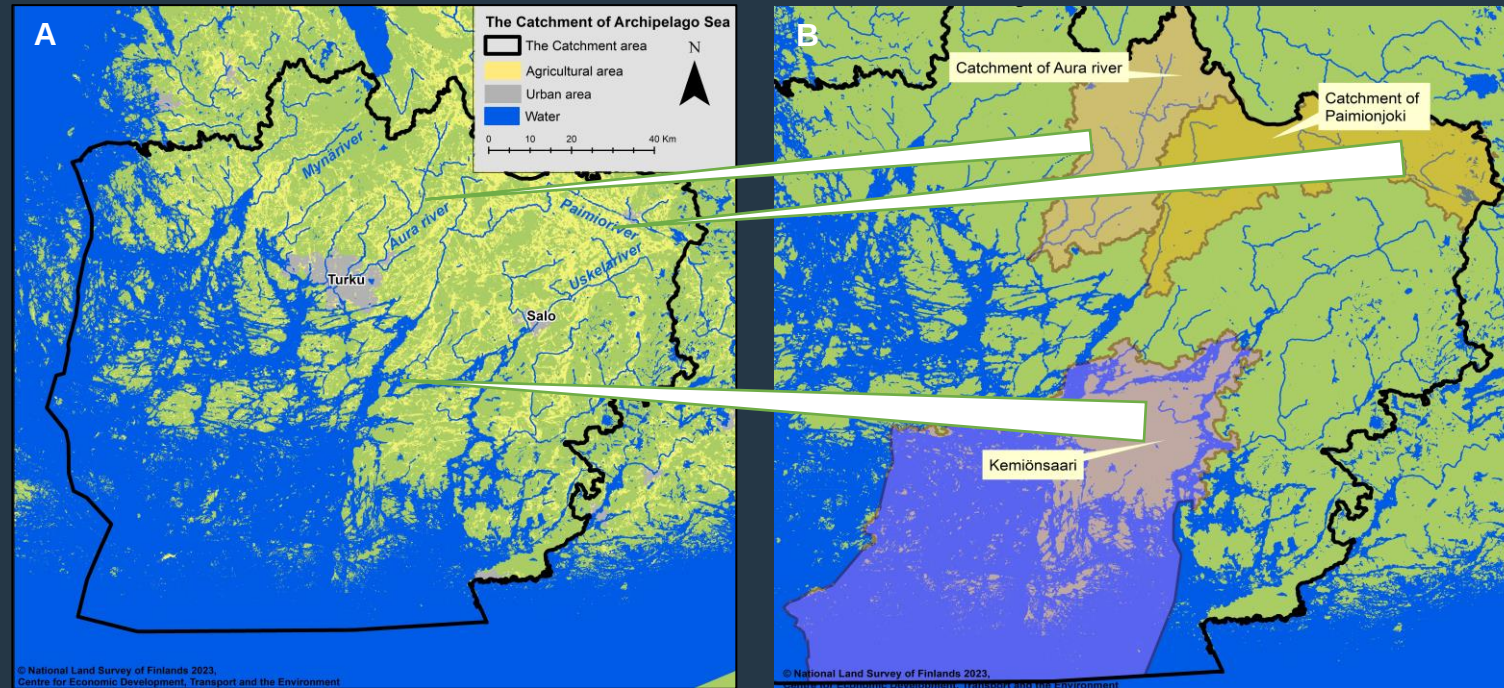

Pistemäinen kuormitus yhdyskunnista, teollisuudesta ja kalankasvatuksesta on laskenut ja tilastollisesti merkitsevä kokonaiskuormituksen laskusuunta (katkoviiva) on saavutettu sekä typelle (N) että fosforille (P) vuosivälillä 1995-2023. Myös fosforin hajakuormituksella oli vuonna 2023 ensimmäistä kertaa tilastollisesti merkitsevän laskeva trendi, mutta typellä ei. Hajakuormituksesta lähes 90 % on maatalouden kuormitusta.

Kriteeri 1/23: Hot spot –alue on muodollisesti määritelty

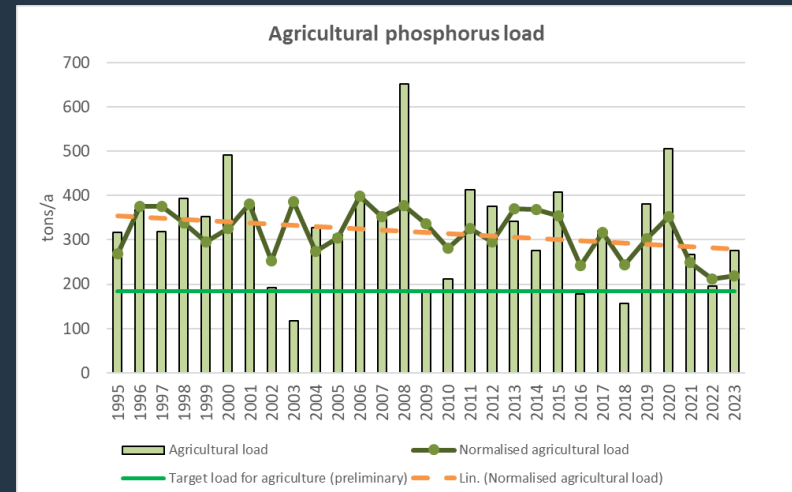
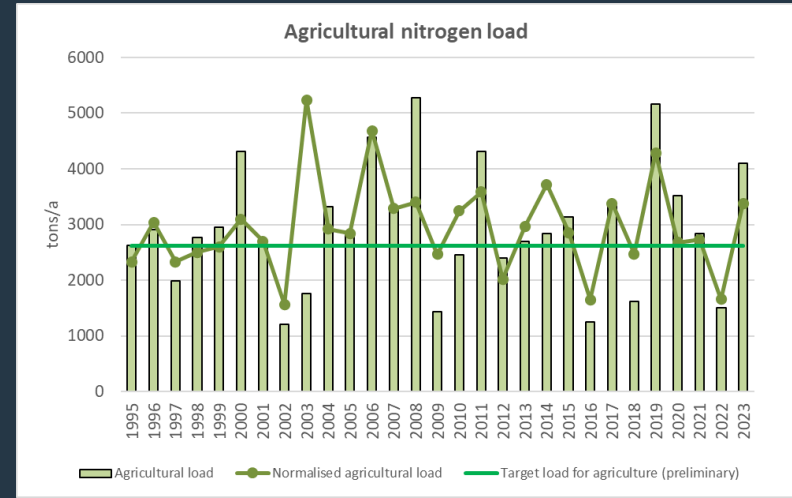
- Alueen raja (kartta A) on tehty luonnontieteellisin (valuma-alue) ja merialueen osalta osin hallinnollisin (kuntarajat, maakuntarajat) perustein.
- Lisäksi hot spot –alueen sisältä on määritelty kolme intensiivisemmän työn pilottialuetta: Paimionjoen ja Aurajoen valuma-alueet ja Kemiönsaari merialueineen (kartta B).

Kriteeri 2/23: Pitkän tähtäimen tavoitteet on asetettu

- Alustavat ravinnekuormituksen vähennystavoitteet on asetettu merenhoitosuunnitelmassa 2024. Alustava merenhoidon tavoite (kuvassa vihreä vaakaviiva) on maatalouden kuormituksen vähenemä suhteessa vuosien 2012-2021 keskimääräiseen kuormitustasoon:
 - 750 t/v (-10) typpekuormitukselle ja
 - 140 t/v (-30 %) fosforikuormitukselle.
- Koska vähennystavoitteet on alustavat (päivitetään 2030) ja todennäköisesti riittämättömät meriympäristön hyvän tilan saavuttamiseen, hot spotin poistoon liittyen pitkän tähtäimen tavoitteena on:

Saavuttaa maatalouden kuormituksen vähenemä kohti merenhoidon kuormituksen vähennystavoitteita huomioiden ilmastonmuutoksen ja muiden mahdollisten tekijöiden vaikutukset kuormitukseen.

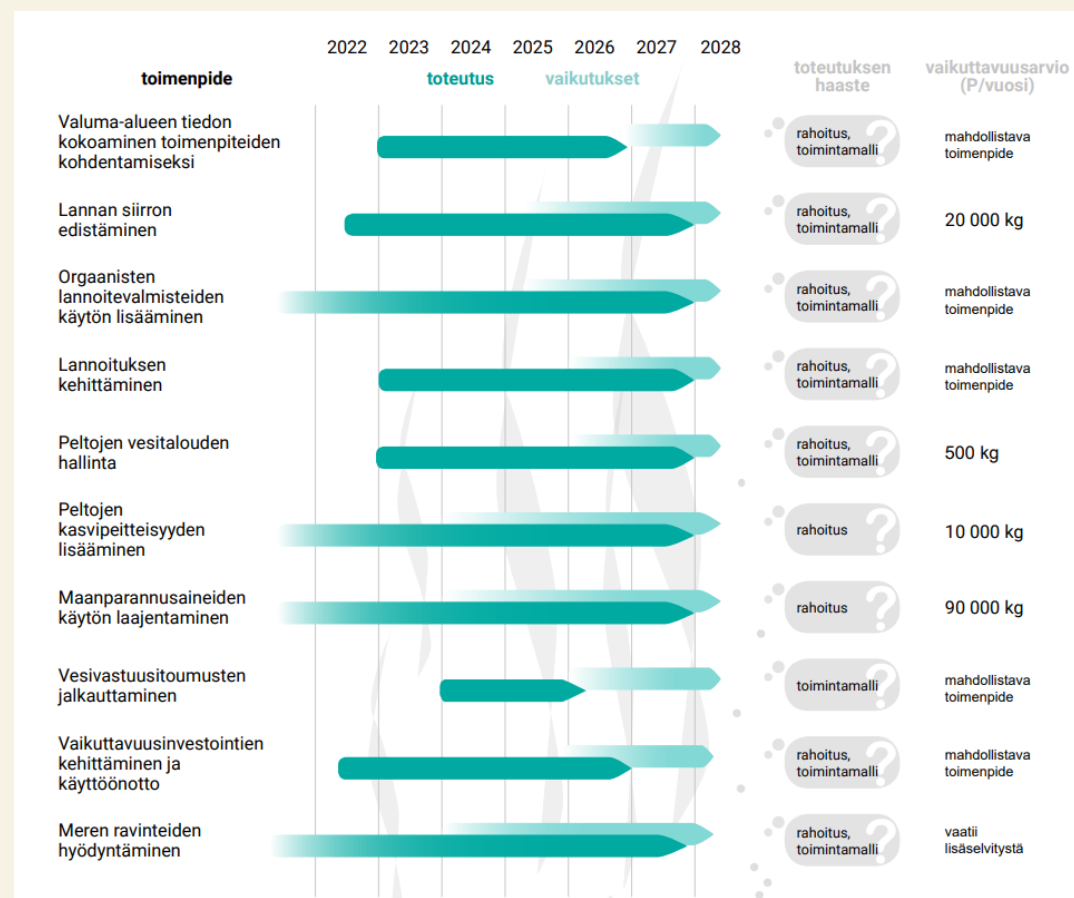

Kriteeri 3/23 (HELCOM:n poistokriteeri i): Alueelle on valmisteltu maatalouden hajakuormituksen hallintasuunnitelma: Saaristomeri-ohjelma ja Maatalouden vesiensuojelun tiekartta

- Saaristomeriohjelma käynnistyi vuonna 2021. Saaristomeren maatalouden vesiensuojelun tiekartta vuonna 2022 (kuva).
- Tiekartassa on 10 toimenpidekokonaisuutta, joiden toteutuksen arvioidaan voivan johtaa 120 t/v fosforikuormituksen vähenemään (tavoite on -140 t/v).
- Tehokkaimmiksi toimenpiteiksi on arvioitu maanparannusaineiden (kipsin) käytön laajentaminen (-90 t/v), lannan siirron edistäminen (-20 t/v) ja peltojen kasvipeitteisyyden lisääminen (-10 t/v).
- Tiekartan toimenpiteet myötävaikuttavat nitraattidirektiivin toimeenpanoon. Koko Suomi on määritelty nitraattiherkäksi alueeksi. Tämä on myös asia, johon kohdentuu poistokriteeri.

Kuva. Maatalouden tiekartan toimenpiteet 2022-2028 ja toteutuksen haasteet 2022 sekä arvio vaikutuksista fosforikuormituksen vähenemään.

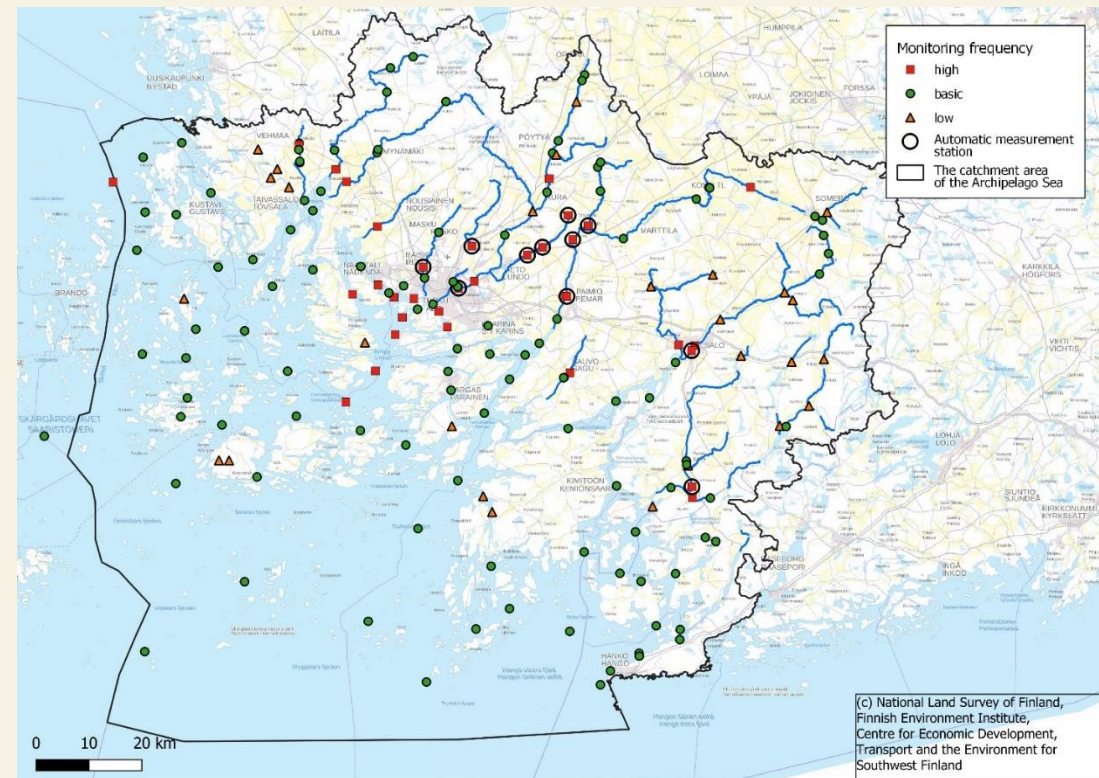
Kriteeri 4/23 (HELCOM:n poistokriteeri i): Kuormituksen vähentämiselle on jatkuva lisääntyvä rahoitus

- Saaristomeri-ohjelman toimeenpanon kustannuksiksi on arvioitu 72 M € vuosina 2024-2027 (n. 18 M € per vuosi). Summan arvioidaan tulevan katetuksi.
- Koska rahoitus on pääasiassa valtionavustuksia, ratkaisevaa on Saaristomeren alueen toimijoiden aktiivisuus rahoituksen hakemisessa ja omarahoitusosuuksien järjestämisessä.
- Käytettävissä on:
 - CAP-suunnitelman mukaisten, nimenomaan Saaristomeren alueelle kohdistuvien vesiensuojelua edistävien tukien määrää ei ole mahdollista arvioida, mutta erilaisiin vesiensuojelua toimia mm. suojavyöhykkeet, kerääjäkasvit, talviaikainen kasvipeitteisyys, jne. voidaan laajasti rahoittaa CAP-suunnitelmasta.
 - Hallitusohjelmassa Saaristomeren suojeluun korvamerkitty yhteensä 15 M€ vuosille 2024-2027.
 - Ympäristöministeriö arvioi, että Saaristomeren valuma-alueen toimenpiteisiin voi ohjautua rahoitusta lisäksi Ahti-ohjelman kautta n. 10 M€ vuosina 2024-2027, mm. maanparannusaineisiin ja ravinteiden kierrätykseen sekä vesien hallintaan ja kunnostuksiin.
 - MMM rahoittaa osaltaan myös ravinteiden kierrätystä ja myöntää ravinnekiertotukea.
- Lisäksi Saaristomeri-ohjelmassa edistetään yritysysteistyötä, vesivastuusitoumuksia ja käynnistetään 2026 tulosperusteisen julkisen rahoituksen pilotti kohdentuen peltomaan fosforipitoisuuksiin.

Kriteeri 5/23 (HELCOM:n poistokriteeri i ja regulaatio 6): Seurantaohjelma

- Saaristomeren ravinnekuormituksen ja meren tilan seuranta on käynnistynyt jo 1970-luvulla
- Ravinnekuormitukseen ja meren ravinnetasoihin liittyvää seurantaan parannetaan 2025 alkaen siten, että kuormitusseuranta kattaa aiemman 39%:n sijasta jatkossa 61% valuma-alueen pinta-alasta. Meren tilan havainnoinnissa käytetään lisäksi satelliittiaineistoja.
- Saaristomeren seurantaohjelma 2025 eteenpäin koostuu:
 1. Kuormituksen ja meren tilan seurannasta.
 2. Saaristomeri-ohjelman toimenpiteiden toteutuksen ja vaikutusten seurannasta ja raportoinnista.
- SYKE parantaa YM:n rahoituksella VEMALA/ICECREAM-mallin maatalouden tausta-aineistoja ja toimintaa vuosina 2025-2026.

Kuva. Veden laadun seurantapisteen Saaristomeren valuma-alueella ja merellä. Ohjelmaan sisältyy myös luonnon monimuotoisuuden seuranta, jota ei näy kartalla.

Muut **täyttyvät** poistokriteerit: HELCOM-sopimuksen liitteessä III, osassa 2 ”maatalousliite”

Poiston edellytyksenä oleva kriteeri	Kriteerin täytäntöönpanon keinot
6. Liite III, osa 2, regulaatio 1: Yleiset säädökset (BAT ja BEP)	HELCOM:n parhaita käyttökelpoisia tekniikoita (BAT) ja parhaita ympäristöön liittyviä käytänteitä (BEP) koskevat suositukset maatalouden ravinnekuormituksen vähentämiseksi tulevat täytetyiksi EU-lainsäädännön ja liitännäisten intensiivistä sika- ja siipikarjataloutta (IRPP) koskevan BAT:en toimeenpanon kautta.
7. Liite III: Määritelmät ja Johdanto	Ei ole tarpeen tarkastella tässä arvioinnissa
10: Liite III, kriteeri 4: Eläinsuojien sijainti ja suunnittelu	Eläinten tuotantolaitosten sijaintia koskevat vaatimukset sisältyvät ympäristönsuojelulakiin (YSL 2014/527). Investointitukia saavien eläintuotantolaitosten rakennusten suunnittelua määrittää MMM:n asetus tuetusta rakentamisesta.
12: Liite III, kriteeri 6: Maatalouden jätevesien, lannan ja säilörehusäiliöiden päästöt	Eläinsuojien jätehuoltoa sääntelee jätelaki ja –asetus, nitraattiasetus ja MMM:n tuettua rakentamista koskeva asetus.
15: Liite III, kriteeri 9: Talviaikainen kasvipeitteisyys	Alueen vesienhoitosuunnitelmassa asetettu tavoite talviaikaiselle kasvipeitteelle on saavutettu.
16: Liite III, kriteeri 10: Vesiensuojelutoimenpiteet ja ravinteiden vähentämisalueet	Suojavyöhykkeitä ja talviaikaista kasvipeitteisyyttä edistetään ja rahoitetaan kansallisen CAP-suunnitelman kautta. Suojavyöhykkeiden kohdentamista erityisesti eroosioherkille alueille edistetään maaperäeroosio- ja ravinnehuuhtoumariskitietoja sisältävien maantieteellisten tietoaaineistojen perusteella. Viljelijät voivat tilata pelloilleen ilmaiseksi kipsiä maanparannusaineeksi. Muita maanparannusaineita, kuten rakennekalkkia ja metsäteollisuuden sivuvirtakuituja koekäytetään tarkoituksena, että niitä saataisiin yleisempään käyttöön.

...Muut **täyttyvät** poistokriteerit

Poiston edellytyksenä oleva kriteeri	Kriteerin täytäntöönpanon keinot
18: Liite III, kriteeri 12: Ravinteiden kierrätys	Ravinteiden kierrätystä on edistetty Suomessa vuodesta 2011 ja on valmisteltu Ravinteiden kierrätyksen toimintaohjelma 2019-2030. Rahoitusta ravinteiden kierrätykseen on tarjolla kahden erillisen T&K- ja investointirahoituksen ohjelman kautta, biokaasulaitosten kilpailutetun ravinnekiertotuen kautta sekä CAP-suunnitelman kautta. Ravinteiden kierrätyksessä on edistytty hyvin, mutta systeemistä muutosta, jossa orgaanisten lannoitteiden tuotanto ja kysyntä kohtaisivat ei ole vielä saavutettu.
20. Sijainti herkällä alueella on huomioitu (poistokriteeri iv)	Koko maa on määritelty nitraattidirektiivin mukaiseksi nitraattiherkäksi alueeksi, joka on toimeenpantu nitraattiasetuksen kautta. Nitraattiasetus koskee ja vähentää päästöjä lannoitteiden käytöstä, säilyttämisestä ja käsittelystä vesistöihin, maaperään ja ilmaan. Luonnonarvoiltaan tärkeiden tai herkkien alueiden suojelua koskee ympäristönsuojelulaki ja vesien- ja merenhoitosuunnitelmat.
21. Kavinsuojeluaineet (regulaatio 3)	Kasvinsuojeluaineiden turvallista ja asianmukaista käyttöä säätelee laki kasvinsuojeluaineista. Laki säätelee tuotteiden käyttöä, säilyttämistä ja käsittelyä.
22. Ympäristöluvut (regulaatio 4)	Ympäristölupia ja -ilmoituksia koskevat säännökset on Suomessa sisällytetty ympäristönsuojelulakiin.
23. Koulutus, tieto ja neuvonta (regulaatio 6)	Viljelijöille on tarjolla tilakohtaista neuvontapalvelua ja erilaisia koulutuksia. Näitä tarjotaan osana maatalouspolitiikkaa (CAP) ja paikallisesti myös hanketoimintana.

Täyttymättömät poistokriteerit HELCOM-sopimuksen liitteessä III, osassa 2 ”maatalousliite”

Poiston edellytyksenä oleva kriteeri	Kriteerin täytäntöönpanon keinot	Haasteet kriteerin täyttämässä
9. (Liite III, osa 2, regulaatio 2, kriteeri 3) Eläintiheys...”On varmistettava, että lantaa ei tuoteta liikaa suhteessa viljelypinta-alaan...”	Eläinsuojia ja ravinteiden ja lannan käsittelyä tuotantoeläintaloudessa säädellään lainsäädännöllä (ympäristönsuojelulaki 2014/527, fosforiasetus 64/2023 ja nitraattiasetus 1250/2014) ja ympäristöluvituksella.	Lannan ja sen ravinteiden siirtoa valuma-alueen ylijäämäalueilta alijäämäalueille tai pois valuma-alueelta pitää kehittää. Lannan kuljettamiseen liittyy taloudellisen kannattavuuden ja käytännön toteutuksen haasteita. Ympäristöluvista päättävillä viranomaisilla ei ole käytettävissään kaikkea tarpeellista tietoa liittyen lannanlevitykseen soveltuvaan maa-alaan. Suurten biokaasulaitosten tulisi prosessoida mädäte nykyistä pidemmälle, mutta lupaprosessi ei sitä edellytä.
11. (Liite III: osa 2, regulaatio 2, kriteeri 5) Tuotantoeläinsuojien lantalarakennukset ”Tuotantoeläinsuojien lantalarakennukset tulisi rakentaa ja säännöllisesti tarkastaa sen varmentamiseksi, että vuotoja ei tapahdu ja niiden laatu on sellainen, että se estää päästöt...”	Lantalarakennelmien vaatimukset sisältyvät nitraattiasetukseen ja MMM:n asetukseen 606/2023 tuetusta rakentamisesta. Uudemmat, kiinteälle lannalle tarkoitetut lantalat on yleensä katettu.	Lantaloiden kattaminen ei ole riittävällä tasolla. Käytössä on edelleen lantaloita ilman katteita. Ympäristöluvut ovat edelleen sallineet kattamattomat lantalat sillä oletuksella, että lannan päälle muodostuu luontainen kuorike, vaikka näin ei sianlannan tapauksessa ole ja alueella on runsaasti sikaloita.

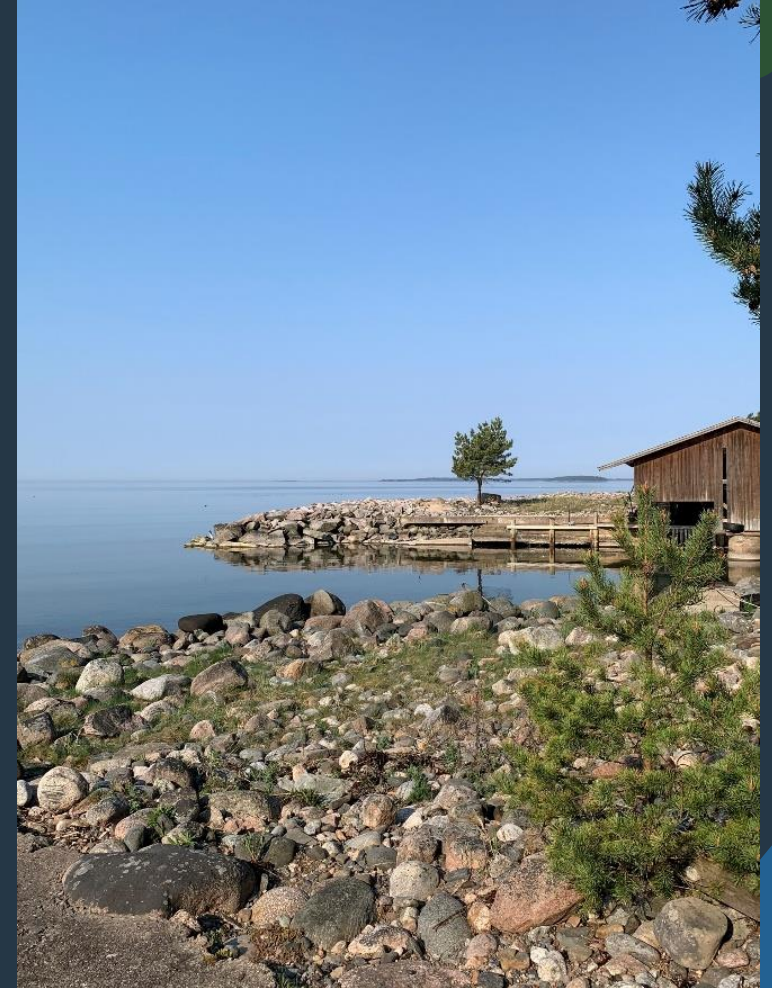
...Täyttymättömät poistokriteerit

Poiston edellytyksenä oleva kriteeri	Kriteerin täytäntöönpanon keinot	Haasteet kriteerin täyttämisessä
13. (Liite III, osa 2, regulaatio 2, kriteeri 7): Orgaanisten lannoitteiden levitysmäärät	Fosfori- ja nitraattiasetukset säätelevät pelloille levitettävien ravinteiden määriä ja lannoiteasetuksella säännellään orgaanisten lannoitevalmisteiden, kuten mädätteiden, kompostin ja muiden prosessoitujen kierrätystuotteiden laatua.	Lannan syyslevitys lisää ravinnevalumien riskiä. Riskiä voidaan vähentää levittämällä lanta syyskylvöisille viljoille tai muulle talviaikaiseksi aiotulle kasvipeitteelle. BAT:n mukaisia päästöjä vähentäviä lannanlevitysmenetelmiä tulisi lisätä.
14. (Liite III, osa 2, kriteeri 8): Ravinteiden levitysmäärät	Pelloille levitettävien ravinteiden määrää säännellään fosfori- ja nitraattiasetuksilla. Lannoituksen tulisi perustua kasvien ravinnetarpeille. Kemiallisten lannoitteiden käyttö Suomessa on merkittävästi vähentynyt 1990-luvun alusta. Korkeat lannoitusmäärät menneisyydessä ovat johtaneet perintöfosforin varastoitumiseen peltomaahan.	Fosforiasetuksen poikkeus lannanlevitykselle, joka mahdollistaa tietyissä tapauksissa muita fosforilannoitteita suurempien lantamäärien levittämisen, jatkuu vuoden 2026 loppuun. Lantopoikkeus ei ole linjassa tavoitteeseen vähentää maaperän korkeita fosforipitoisuuksia ja kannustaa lannan ravinteiden kierrättämiseen vesistöhuuhtoumien ehkäisemiseksi. Riittävien käytännöllisten ratkaisujen puuttuessa poikkeus on ollut viljelijöille tarpeellinen tilojen talouden näkökulmasta.
17. (Liite III, osa 2, kriteeri 11): Ammoniakkipäästöt ilmaan	Nitraattiasetus määrää kattamaan nestemäistä lantaa sisältävät säiliöt ja lantalat. Eläinten ruokintaa koskien on annettu ohjeita ja CAP:n neuvontaa on saatavilla.	Lantaloiden kattamista ja BAT:n mukaisia päästöjä vähentäviä lannanlevitystekniikoita tulisi lisätä.
19. Suurempien eläintilayksien tilat tai suuret tuotantoeläintilat ovat osoittaneet että lannoitteet ja lanta ovat asiallisesti säilytetty ja niiden levitys tapahtuu sopivalle alueelle ja levitys tehdään ohjeistuksen mukaisesti (poistokriteeri iii)	Ks. edellä kohdat 9, 11, 13, 14 ja 17 (ts. liitteen III kriteerit 3, 5, 7 8 ja 11).	Ks. edellä kohdat 9, 11, 13, 14 ja 17 (ts. liitteen III kriteerit 3, 5, 7 8 ja 11).

Yhteenvetoa

- HELCOM-liitteen III maatalouskriteereitä on tarkasteltu asiantuntijavoimin uusimman mahdollisen käytettävissä olleen datan ja muun asiantuntija- tai viranomaistiedon perusteella. Erona tiekartan (2022) aikaiseen tarkasteluun on, että nyt on edellytetty paitsi lainsäädännön tai politiikkatoimien olemassaoloa, myös toimeenpanon toteutumista.
- Maataloudessa tehdään vesiensuojelua edistäviä toimia ja edistystä on saatu aikaan. Suurin osa (17/23) HELCOM:n antamista hot spotin poistokriteereistä täyttyy. Haasteet liittyvät erityisesti tuotantoeläintalouteen ja lantaan.
- Maatalouden typpikuormituksessa ei ole havaittavissa vähenemää aikavälillä 1995-2023.
- Saaristomeren tila ei ole hyvä. Ilmastonmuutos haastaa. Hyvä tila ei kuitenkaan ole hot spotin poiston ehtona.
- Raportti tulee esittämään joitakin ratkaisuja esille nostettuihin haasteisiin. Ratkaisuja ja kriteerien täyttämistä on kuitenkin käsiteltävä erillisessä jatkoprosessissa.

Kiitos!

Maria Laamanen,
ympäristöneuvos, ohjelmapäällikkö
puh. +358503669849
maria.laamanen@gov.fi

<https://ym.fi/>

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the
Environment